
3. Ústava České republiky

Prvním lednem 1993 se stala Česká republika samostatným státním útvarem a zároveň od samého počátku své samostatné existence již měla nikoliv prozatímní, ale řádný základní zákon státu. Kritické hlasy zazněly vůči uspěchanému, v zásadě kabinetnímu způsobu přípravy ústavy, legitimě Poslanecké sněmovny, za kterou se prohlásila jednokomorová Česká národní rada, či nenaplnění ustanovení Ústavy o Senátu.

Ústava České republiky se člení na preambuli a 8 hlav, v době přijetí měla Ústava 113 článků (čl. 103 byl vypuštěn s účinností od 1. 1. 2000 úst. zák. č. 347/1997 Sb.), které jsou dále členěny na odstavce a písmena. Formální strukturou ústavy rozumíme její vnitřní uspořádání, posloupnost jednotlivých částí, tradiční členění textu a jeho rozdělení (např. na části, hlavy, oddíly, články, paragrafy, odstavce a písmena). I ve formální struktuře ústavního textu se projevují zvláštnosti přístupu jednotlivých států k tvorbě základního zákona, přičemž neplatí, že kterýkoliv ze základních zákonů dané země musí vždy zachovávat totožnou formální strukturu. Se strukturou ústavy je spjata její systematika, z níž lze usuzovat na teoretickou koncepci, na které je ústava budována.

3.1 Systematika Ústavy České republiky

Systematika Ústavy České republiky je následující:

- Preambule
- Základní ustanovení (čl. 1–14)
- Moc zákonodárná (čl. 15–53)
- Moc výkonná (prezident republiky čl. 54–66, vláda čl. 67–80)
- Moc soudní (čl. 81–96, Ústavní soud čl. 83–89, soudy čl. 90–96)
- Nejvyšší kontrolní úřad (čl. 97)
- Česká národní banka (čl. 98)
- Územní samospráva (čl. 99–105)
- Přechnodná a závěrečná ustanovení (čl. 106–113).

Ústava České republiky, koncipovaná jako zákon – řád, neobsahuje až na výjimky úpravu vztahů jednotlivce a státní či veřejné moci. Tuto materii

prenechává úpravě druhého základního ústavního předpisu, Listině základních práv a svobod.

Do Ústavy rovněž nebyla zahrnuta úprava mimořádných stavů. Tuto ústavní mezeru vyplnil ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.

3.1.1 Preamble

Součástí ústav obvykle bývá preambule. Význam ústav jako základních zákonů, jejich specifické postavení v hierarchii právních předpisů, ale i předmět úpravy společenských vztahů, kterým se ústavy odlišují od ostatních pramenů práva, především běžných zákonů, tvořících systém „jednoduchého“ zákonodárství, je často vyjádřen i zdůrazněn zařazením úvodní, vstupní části – preambule.⁶⁶ Všechny československé ústavy preambule obsahovaly. Preambule zpravidla slavnostním, až archaickým jazykem, odlišným od jazyka dalšího textu ústavy, deklarují principiální ustanovení psané ústavy, artikulují motivy ústavodárce i cíle státu a společnosti, které se ústava snaží naplnit a uskutečnit. V preambulích najdeme základní hodnotovou orientaci státu, stejně jako znaky ústavního zřízení, které je podrobně upraveno v dalších částech vlastního textu ústavy. Není neobvyklé, že preambule vyjadřují státní ideu.⁶⁷ Jsou rovněž nepochybně základní orientací pro všechny větve státní moci, zákonodárnou, výkonnou i soudní, představují obecný závazek státu vůči svým občanům. Preambule však nejsou obligatorní součástí základních zákonů, v Evropě jsou obsaženy ve více než polovině v současnosti platných ústavních textů.

Preambule jsou dokumentem politického významu, zároveň ale mají i normativní hodnotu, zejména tím, že tvoří základ pro výklad a aplikaci ústavy i běžného zákonodárství. V. Knapp uvádí, že preambule slouží k vyložení politické intence právního textu a jejich význam může být i interpretační.⁶⁸

⁶⁶ Někdy úvodní prohlášení obsahují i další akty, které jsou pramenem práva. V Československu taková prohlášení byla např. předřazena rozhodnutím prezidenta republiky o vyhlášení amnestie, jejich obsahem však byly jen důvody, které hlavu státu k takovému rozhodnutí vedly. Srov. Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 27. května 1920 nebo Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 9. května 1968, publikované ve Sbírce zákonů pod č. 55/1968 Sb.

⁶⁷ PAVLÍČEK, V., HŘEBEJK, J. *Ústava a ústavní řád České republiky*. Komentář. 1. díl. Ústavní systém. Praha: Linde Praha 1998, s. 47.

⁶⁸ Srov. KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 128.

Obsah preambule a také její formálně odlišný styl bývají někdy příčinou toho, že není považována za součást textu ústavy.⁶⁹ To však pramení spíše z nerozlišení pojmů právní norma a právní předpis. Preambule naplňuje formální znaky právního předpisu, zejména tím, že ji přijímá ústavodárný orgán, předepsaným postupem v legislativním procesu a většinou stanovenou pro přijetí ústavy a preambule je také po schválení způsobem předepsaným pro ústavní text publikována.⁷⁰ Preambule je součástí právního předpisu a může obsahovat vedle jeho nenormativních částí i právní normy.⁷¹ Některé ústavní texty výslovně skutečnost, že preambule je součástí ústavy, ústavně stvrzují. Preambule může být i novelizována, případně derogována.⁷²

Preambule Ústavy České republiky, koncipovaná jako prohlášení jejich občanů, má v sobě jak část rekapitulační, osvětlující tradice a ideály, ke kterým se samostatná Česká republika hlásí v době obnovy samostatného českého státu a které je odhodlána dále zachovávat, tak i část proklamativně programovou, vyjadřující její základní směřování a orientaci.

Ústava České republiky nemá v ústavním pořádku nadřazené postavení, polylegální charakter Ústavy však svědčí tomu, aby byla preambule Ústavy při výkladu kterékoliv součásti ústavního pořádku použita.

3.2 Ústavní charakteristika státu

V Hlavě první Ústavy České republiky ústavodárce soustředil **základní ustanovení**, která jsou vytčena jakoby před závorku a tvoří fundamentální, demokratické základy celé ústavy i vzájemného vyváženého fungování orgánů moci zákonodárné, výkonné i soudní.

⁶⁹ V. Klokočka při výkladu významu Preambule Listiny základních práv a svobod tvrdí, že předřazení Preambule vlastní uvozovací klauzuli Listiny znamená, že tuto „nemohu pokládat než za výklad motivů, které Federální shromáždění k vlastnímu usnesení o Listině, jež je dále uvedeno, vedly a nic více. Formulaci na této Listině je po následující dvojtečce vymezeno to, co je Listinou.“ Vychází tak z pojetí, že zákonem je jen to, co je obsaženo za uvozovací větou zákona. Srov. KLOKOČKA, V. *Ústavní systémy evropských států*. Praha: Linde Praha 1996, s. 111.

⁷⁰ K pojmu právní předpis srov. KNAPP, V. a kol. *Teoretické problémy tvorby československého práva*. Praha: Academia 1983, s. 13 an., BOGUSZAK, J. a kol. *Teorie státu a práva*. I. díl. Praha: Orbis 1967, s. 384 an.

⁷¹ Srov. KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 131.

⁷² Z Ústavy ČSSR (úst. zák. č. 100/1960 Sb., ve znění pozdějších ústavních zákonů) bylo její prohlášení ústavním zák. č. 100/1990 Sb. vypuštěno.

Již z názvu státu plyne, že Česká republika má republikánskou formu vlády a toto republikánské zřízení je charakterizováno označením lidu jako legitimačního zdroje veškeré státní moci (čl. 2 odst. 1), dělbou moci a občany na základě všeobecného, rovného volebního práva, tajným hlasováním voleným dvoukomorovým parlamentem s výlučnou zákonodárnou pravomocí a volenou hlavou státu. Rovněž uvozovací věta Preambule Ústavy svědčí o tom, že ústava nebyla lidu oktrojována či darována, ale lid si ústavu svého státu přijal sám. Znamená zároveň na jedné straně nepřipustnost jakékoliv dědičné či doživotní vlády ve státě a na druhé straně vládu práva a demokracie.

Úvodní článek základních ustanovení stvrzuje ústavní vymezení České republiky, upravuje oficiální název státu, **Česká republika**,⁷³ který je uveden již v Preambuli Ústavy, určuje formu státu, zahrnující v sobě formu vlády (republika), státního zřízení (územní organizace státu) i státního (politického) režimu.

Ze samotného ústavního zakotvení republikánské formy vlády nelze bez dalšího plně postihnout její reálnou charakteristiku, ta vyplyne až z další analýzy organizace a fungování státní moci, jejich pravomocí a vzájemných vztahů různých orgánů státní (veřejné) moci, zejména moci zákonodárné a výkonné. Teprve taková analýza umožní dospět k závěru, že Česká republika je parlamentní republikou, kde rozhodující úlohu při zachování dělby moci představuje parlament, vláda je formována na základě reálného poměru politických sil v něm zastoupených a opírá se o většinu v Poslanecké sněmovně, které je vláda rovněž odpovědná. Třetí větev státní moci pak představuje oddělená soustava soudů.

Pro republikánskou formu vlády je příznačná soustava státních orgánů, jejich označení, způsob ustanovování orgánů i vzájemné vztahy mezi nimi navzájem. Zdrojem moci je lid, který státní moc může vykonávat rovněž přímo, nejde však o převažující formu výkonu státní moci. Ústava odkazuje na ústavní zákon, který má stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo.

⁷³ Tzv. Pittsburská dohoda mezi českými a slovenskými představiteli krajanských organizací v USA o uspořádání československého státu z 30. května 1918 stanovila, že česko-slovenský stát bude republikou a jeho konstituce bude demokratická. Po vzniku Československa jeho státní formu určila Prozatímní ústava ze dne 13. listopadu 1918 (zák. č. 37/1918 Sb. z. a n.). Zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky, pak výslovně stanovil v čl. IX., že dnem účinnosti ústavy pozbývají platnosti všechna ustanovení, která odpovídají „republikánské formě státu“.

Republikánská forma vlády není výslovně označena jako nezměnitelná, na rozdíl např. od ústavy Francie, Itálie, Portugalska či Řecka, ale lze se domnívat, že její změna v monarchickou by s ohledem na státní kontinuitu s Československou republikou představovala změnu podstatných náležitostí demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy).⁷⁴

Pod pojmem **svrchovaný** (suverénní) stát, za který Ústava Českou republiku prohlašuje, považuje doktrína nezávislost státu na jiné moci, výlučnost a neomezenost státní moci nad celým územím státu i jeho obyvateli. Suverenity státu tak v podstatě znamená, že stát svobodně a samostatně rozhoduje o svém státním zřízení i formě vlády, stanoví vnitřní organizaci státu i pravidla chování jeho občanů a rovněž tak rozhoduje o své vnitřní i zahraniční politice.⁷⁵

Vnější projevem suverenity státu je jeho způsobilost být subjektem obecného mezinárodního práva a na základě norem platného mezinárodního práva být účastníkem mezinárodněprávních vztahů, včetně způsobilosti podílet se na tvorbě norem mezinárodního práva, kde suverénní státy mají absolutní normotvornou způsobilost. O zachování suverenity státu můžeme uvažovat jen tehdy, může-li stát vzít výkon svých dobrovolně omezených suverénních práv, např. mezinárodní smlouvou nebo vstupem do mezinárodní organizace, **svobodně zpět**.⁷⁶

Česká republika jako samostatný stát vznikla rozpadem československé federace a na rozdíl od ní je její územní organizace budována na jiných zásadách. Český stát je státem jednotným, unitárním, jeho administrativně územní členění na kraje, okresy a obce není s touto charakteristikou v rozporu, stejně jako existence vyšších územních samosprávných celků, které nemají povahu státních celků s atributy svrchovanosti, nemohou vystoupit z České republiky a ústava stvrzuje jejich právo na samosprávu. Stávající právní stav vylučuje federativní či konfederativní uspořádání, Ústava rovněž nepočítá s žádnou formou územní autonomie.

⁷⁴ Opačný názor zastává V. Šimíček s odůvodněním, že v České republice nehrozí návrat do „nějaké formy monarchistického absolutismu“. In BAHÝLOVÁ, L., FILIP, J., MOLEK, P., PODHRÁZKÝ, M., SUCHÁNEK, R., ŠIMÍČEK, V., VYHNÁNEK, L. *Ústava České republiky, Komentář*. Praha: Linde 2010, s. 159.

⁷⁵ K teorii suverenity srov. PAVLÍČEK, V. a kol. *Ústavní právo a státověda. I. Díl. Obecná státověda*. Praha: Linde Praha, 1998, s. 67 an.; FILIP, J., SVATOŇ, J. *Státověda*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 41.

⁷⁶ Srov. blíže DAVID, V., BUREŠ, P., FAIX, M., SLADKÝ, P., SVAČEK, O. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2011, s. 133 a násled.

3.2.1 Demokratický právní stát

Charakteristiku České republiky obohatil ústavodárce o označení **demokratický právní stát**. Sám pojem demokratický právní stát v ústavních textech předválečné ani poválečné bývalé Československé republiky nenajdeme.⁷⁷ Prvně se do ústavního pořádku dostává na samém sklonku existence československé federace v říjnu 1992, kdy ústavním zákonem č. 493/1992 Sb. byla změněna Ústava České a Slovenské Federativní Republiky (úst. zák. č. 100/1960 Sb.) a v jejím čl. 1 byla ČSFR nově označena jako „demokratický právní stát složený z České republiky a Slovenské republiky“.

Vznik moderní koncepce právního státu v 19. století je přičítán Německu (Rechtsstaat). Idea liberálního právního státu byla odpovědí na absolutistický stát, s jeho koncentrací a neodpovědností moci, s absencí občanských svobod. Znamenala především podřízení státních orgánů zákonu, současně oddělovala soukromou sféru od sféry veřejné moci, z nichž první byla charakterizována tržními silami ve svobodné hospodářské soutěži a vymezena zakotvením základních práv. Britský a americký systém rule of law (panství práva) vznikl v kontextu jiných historických okolností a představoval podřízení státu obecnému právu (common law). Renesance doznala idea právního státu v poválečném období, jako reakce na zkušenosti zejména Výmarské republiky, která byla nacisty likvidována za použití formálně ústavně souladných postupů.⁷⁸ Základní zákon Spolkové republiky Německo z roku 1949 pak znamenal přechod od formálního právního státu k materiálnímu právnímu státu. K tomuto pojetí se přihlásila po roce 1989 ve svých nových ústavách i většina států střední a východní Evropy, které po zkušenostech s autoritářskými režimy koncepci formálního právního státu považovaly za překonanou. Pouhé striktní dodržování právních předpisů nepostačuje k eliminaci nespravedlností, nebo dokonce bezpráví, ale současně s dodržováním práva je nezbytné zkoumat i jejich obsah a cíl. Formální legalita nemůže být substitucí demokratické legitimacy, která je založena na respektování ústavních zásad, hodnot a kritérií demokratické společnosti. *„Naše nová ústava není založena na hodnotové neutralitě, není jen pouhým vymezením institucí a procesů, ale včleňuje do svého textu i určité regulativní ideje, vyjadřující základní nedotknutelné hodnoty demokratické společnosti. Česká*

⁷⁷ Ústavní listina Československé republiky z roku 1920 v § 2 ústavně charakterizovala československý stát jako demokratickou republiku, jejíž hlavou je volený prezident.

⁷⁸ Evropskému kontinentálnímu modelu právního státu se věnuje Alexander Bröstl v práci *O právněm štáte*, Bratislava: Kalligram, 2024.

*ústava akceptuje princip legality jako součást celkové koncepce právního státu, neváže však pozitivní právo jen na formální legalitu, ale výklad a použití právních norem podřizuje jejich materiálně-obsahovému smyslu, podmiňuje právo respektováním základních konstitutivních hodnot demokratické společnosti a těmito hodnotami také užití právních norem měří.*⁷⁹

Ústavodárce v Ústavě vyjadřuje hodnotový základ státu a společnosti, jejich hodnotové zaměření, soubor společenských hodnot, se kterými se společnost identifikuje jako celek a které plně akceptuje. Tyto hodnoty jsou vyjádřeny v ústavních normách, ale také v ústavních principech, z nichž některé jsou v ústavních textech obsaženy explicitně, ale řadu z nich dovozujeme z ústavy implicitně. Jedná se o nejdůležitější ústavní principy, jejichž ochrana je prvořadou úlohou státu, který se zavázal být státem demokratickým a právním.⁷⁹ Jde o ústavní hodnoty, které prostupují nejen ústavou, ale svým působením vytvářejí hodnotový základ celého právního řádu, a představují tak jejich materiální jádro. Právní principy jako součásti právního systému přispívají k naplnění jeho spravedlivého uspořádání a dosažení materiální spravedlnosti.

Koncepce právního státu je založena na vázanosti státu právem, na podřízení činnosti státu Ústavě a publikovaným zákonům přijatým na jejím základě, které nepůsobí retroaktivně a které zajišťují kontrolované fungování odpovědných orgánů veřejné moci, kdy stát zároveň zajišťuje všem jednotlivcům rovnost svobody v právním smyslu. V právní teorii se poukazuje na to, že teprve doplněním záruk formálního právního státu o ustanovení materiálního ústavního práva, kterými se nejen ztíží státu zneužívání moci, ale přímo zneužívání moci státem zakáže, je završením vývoje modelů právního státu.⁸⁰ Právní stát nejen že důsledně dodržuje právní předpisy, ale jeho činnost má být i činností spravedlivou, tedy jak legální, tak i primárně legitimní. Základem ústavy demokratického právního státu je ústava založená na demokracii a základních lidských právech, spolu s fungující občanskou společností.

Ústavní charakteristika České republiky v čl. 1 Ústavy jako demokratického právního státu v sobě spojuje dva principy – demokratický, nacházející svůj výraz ve vládě lidu, jenž je zdrojem veškeré státní moci, a princip právně státní, obsažený v požadavku na dodržování práva, stanovených pravidel

⁷⁹ BALOG, B. *Materiálně jádro ústavy. Ústavní systém v pohybe*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2022, s. 48.

⁸⁰ BRÖSTL, A. *O právním štáte*. Bratislava: Kalligram, 2024, s. 43.

jednání všemi subjekty, všemi, včetně státu, a to i pokud jde o právo mezi-národní.

Obecně lze za **znaky demokratického právního státu** považovat

- demokracii a suverenitu lidu,
- ústavní princip rovnosti,
- úctu k lidským právům a existenci záruk základních práv a svobod,
- dělbu moci,
- legalitu a legitimitu,
- svrchovanost ústavy a zákonů,
- právní jistotu.

V čl. 1 odst. 1 Ústavy uvedená charakteristika ČR jako demokratického státu je naplňována především při uskutečňování státní moci v souladu s vůlí většiny lidu (čl. 2 odst. 2), kdy lid je nejen zdrojem veškeré státní moci a nositelem suverenity, ale tuto moc i sám prostřednictvím orgánů státní moci nebo přímo vykonává, případně, je-li činnost ústavních orgánů a použití účinných zákonných prostředků znemožněna, i brání (čl. 23 Listiny). Demokracie tak nachází výraz jak ve způsobu tvorby orgánů státní moci, tak v uskutečňování státní moci v souladu s vůlí většiny lidu. Státní moc se institucionálně utváří za dodržení demokratických procedur, především cestou svobodně volených orgánů nebo bezprostřední účasti lidu na přímém výkonu státní moci cestou referenda.

Pojem **lid** se v kontextu s principem demokracie chápe jako souhrn všech občanů státu, kteří jsou nadáni formálně rovnými možnostmi politické účasti na tvorbě politické vůle, jejím stanovení většinou hlasů, což předpokládá zajištění všeobecného a rovného volebního práva.⁸¹ Rozhodování většinou platí i pro přijímání rozhodnutí ve vytvořených kolegiálních orgánech. Požadavek kvalifikované většiny pak zpravidla odpovídá potřebě zvýšení legitimacy některých takto přijímaných rozhodnutí (čl. 39 odst. 1), ale zejména představuje zvýšenou ochranu zájmů menšiny (čl. 6 Ústavy) proti většině formující politickou vůli i proti státu, který tuto vůli reprezentuje.

⁸¹ Čl. 25 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech deklaruje právo a možnost každého občana bez jakýchkoliv rozdílů a neodůvodněných omezení volit a být volen v pravidelných volbách, jež se budou konat na základě všeobecného a rovného hlasovacího práva, tajným hlasováním zabezpečujícím svobodu hlasování.

17.

Bezpečnost ČR a mimořádné stavy

17.1 Bezpečnost České republiky

Zajišťování bezpečnosti státu je jednou z klíčových funkcí každého státu. Zahrnuje jednak zajištění bezpečnosti **vnitřní** (zejména prostřednictvím policie), jednak zajištění bezpečnosti **vnější** (zejména prostřednictvím armády). Týká se zajišťování bezpečnosti jak v době **řádného** fungování státu, resp. za běžných situací, tak ve **výjimečných (mimořádných) situacích**, kdy je řádné fungování státního mechanismu z nějakých příčin narušeno či ohroženo, resp. kdy stát musí reagovat na specifické mimořádné okolnosti, na jejichž zvládnutí nepostačí běžný výkon pravomocí státních orgánů.

Ačkoli není v právním řádu výslovně zakotven pojem „mimořádné stavy“, jde o právní vědou využívané⁴³¹ souhrnné označení pro stavy a situace, které z onoho řádného (normálního) chodu státu vybočují tím, že reagují na vnější či vnitřní nebezpečí nebo ohrožení (a to jak vojenského, tak civilního charakteru), které je natolik závažné, že je není možno řešit běžnými právními prostředky. Jako obecný pojem lze užít též pojem výjimečný stav či výjimečné stavy.

Obecně lze rozlišovat mimořádné stavy, které ústavní systém předvídá, a mají tak charakter právních (právem předvídaných) stavů, na straně jedné, a mimořádné stavy, které ústavní systém (právo) nepředvídá, vznikají fakticky a mohou vést k dočasnému vyřazení práva z užívání.⁴³² Český ústavní systém je založen na právním (resp. ústavně právním) zakotvení a **předvídání mimořádných situací** a jejich právní regulaci, jak na úrovni ústavní, tak úrovni zákonné.

V ústavním systému ČR tak nepředstavují mimořádné stavy extralegální (mimoprávní) stav spočívající v dočasném „vyřazení“ práva při regulaci společenských vztahů, ale ústavně předvídané „přepnutí“ ústavního systému do jiného módu. Ústavně jsou regulovány jak procesní otázky samotné-

⁴³¹ Srov. FILIP, J. *Ústavní právo České republiky. 1 díl. Základní pojmy a instituty. Ústavní základy ČR*. Brno, 2003, s. 518, PAVLÍČEK, V. a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl, Ústavní právo ČR*. 2. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 1070 či DIENSTBIER, J. *Teorie mimořádného vládnutí*. Praha: Wolters Kluwer, 2024.

⁴³² Srov. DYZENHAUS, D. *States of Emergency*. In: ROSENFELD, M., SAJÓ, A. (eds.). *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law*. Oxford University Press, 2012, s. 442 an. či DIENSTBIER, J. *K otázce mimoprávnosti mimořádného vládnutí*, *Právník*, č. 6/2022, s. 497 an.

ho vyhlášení některého z mimořádných stavů, tak jejich některé důsledky a konkrétní možnosti výkonu pravomocí orgánů veřejné moci v rámci daných stavů.

Existence mimořádného (výjimečného) stavu s sebou přináší též potřebu nestandardních (mimořádných) řešení, souvisejících např. s potřebou urychlené změny právní úpravy (specifická pravidla pro zrychlení legislativního procesu), dočasného omezení určitých práv či dočasného stanovení určitých povinností odlišným způsobem či za odlišných podmínek, než je tomu v rámci stavu řádného (k tzv. krizovým opatřením srov. podrobně dále).

Zajištění bezpečnosti státu souvisí se schopností státu zachovat si **suverenitu** jak z hlediska vnitřního (např. při občanské válce, separatistických tendencích na části území), tak z hlediska vnějšího (obrana státu proti vyhlášení války, agresi, anexi), jakož i ochránit principy demokratického právního státu (ochrana před rizikem nástupu totalitarismu, vojenským převratem apod.). Bezpečnost státu však zahrnuje též problematiku **ochrany před živelnými pohromami** (např. povodně, vichřice), ekologickými či průmyslovými haváriemi apod. Nový typ hrozeb představuje ohrožení v oblasti kybernetické, které souvisí s digitalizací řady činností a procesů, a to jak v oblasti vojenské (např. kybernetické útoky na armádní vojenská zařízení) či civilní (kybernetický útok na systém řízení jaderné elektrárny, letiště, vodního díla apod.).⁴³³

V ústavním pořádku ČR se problematice bezpečnosti státu věnuje zejména samostatný ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky (dále též „ÚZB“ či „ústavní zákon o bezpečnosti“). Přímo v samotné Ústavě se problematiky bezpečnosti státu týkají ustanovení čl. 39 odst. 3, čl. 43 a 63 odst. 1 písm. c) Ústavy.

Podle čl. 1 ÚZB je **základní povinností státu**

- zajištění jeho svrchovanosti a územní celistvosti,
- ochrana jeho demokratických základů a
- ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot.

V roce 2020 byl český ústavní systém konfrontován s hrozbou v podobě pandemie (covid-19), přičemž řada tradičních nástrojů „šitých na míru“ (zejm. v oblasti podústavního práva) jiným typům nebezpečí se ukázala jako ne zcela použitelná a právní řád byl v reakci na pandemické ohrožení modifikován, nikoli však na ústavní úrovni (srov. dále podkapitulu 17.8).

⁴³³ Srov. zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti.

17.2 Organizační aspekty zajištění bezpečnosti České republiky

Ústavní zákon o bezpečnosti zřizuje v čl. 9 Bezpečnostní radu státu, kterou tvoří předseda vlády a další členové vlády podle rozhodnutí vlády. Bezpečnostní radě státu však přímo žádné pravomoci nesvěřuje, pouze uvádí, že Bezpečnostní rada státu v rozsahu pověření, které stanovila vláda, připravuje vládě návrhy opatření k zajišťování bezpečnosti České republiky. Bezpečnostní rada státu je tak koncipována jako poradní a konzultativní orgán vlády bez vlastních ústavních pravomocí, její zakotvení přímo v ústavním zákoně se tudíž jeví jako zbytečné, resp. může mít jen symbolický charakter.

Vrchním velitelem ozbrojených sil je dle čl. 63 odst. 1 písm. c) Ústavy prezident republiky. Ten má právo se účastnit schůzí Bezpečnostní rady státu, vyžadovat od ní a jejích členů zprávy a projednávat s ní nebo s jejími členy otázky, které patří do jejich působnosti.

Pokud jde o institucionální záruky bezpečnosti státu, mají dle čl. 3 odst. 1 ÚZB bezpečnost zajišťovat „ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory a havarijní služby“. **Ozbrojené síly** jsou dle čl. 4 ÚZB doplňovány na základě branné povinnosti, přičemž rozsah branné povinnosti, úkoly ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, záchranných sborů a havarijních služeb, jejich organizaci, přípravu a doplňování a právní poměry jejich příslušníků stanoví zákon (srov. přehled dále), a to tak, aby byla zajištěna civilní kontrola ozbrojených sil. Ozbrojené síly se dle platné zákonné úpravy⁴³⁴ člení na

- armádu,
- Vojenskou kancelář prezidenta republiky a
- Hradní stráž.

Jednotlivé prováděcí zákony potom podrobně upravují otázky činnosti i personálního obsazování ozbrojených sil.⁴³⁵ Jakožto policejní ochrana ozbrojených sil působí Vojenská policie.⁴³⁶ Jako vojenská zpravodajská služba České republiky působí Vojenské zpravodajství.⁴³⁷

⁴³⁴ Srov. § 3 odst. 2 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR, v platném znění.

⁴³⁵ Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR, zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze, zákon č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze, zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR, zákon č. 585/2004 Sb., branný zákon, zákon č. 114/1993 Sb., o Kanceláři prezidenta republiky (všechny v platném znění).

⁴³⁶ Zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a o změně některých zákonů (zákon o Vojenské policii), v platném znění.

⁴³⁷ Zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, v platném znění.

Bezpečnostními sbory dle platné zákonné úpravy⁴³⁸ jsou

- Policie České republiky,⁴³⁹
- Hasičský záchranný sbor České republiky,⁴⁴⁰
- Celní správa České republiky,⁴⁴¹
- Vězeňská služba České republiky,⁴⁴²
- civilní zpravodajské služby (Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace),⁴⁴³
- Generální inspekce bezpečnostních sborů.⁴⁴⁴

Pojmy „záchranné sbory a havarijní služby“ zmíněné dále v čl. 3 ÚZB nejsou nijak blíže zákonnou úpravou specifikovány a v prováděcí zákonné úpravě se částečně překrývají s výše uvedenými bezpečnostními sbory. Např. Hasičský záchranný sbor je přiřazen k bezpečnostním sborům České republiky (viz výše), naopak zdravotnická záchranná služba⁴⁴⁵ může být provozována i privátními subjekty. Mezi základní složky **integrovaného záchranného systému**⁴⁴⁶ potom patří vedle Hasičského záchranného sboru a poskytovatelů zdravotnické záchranné služby ještě Policie České republiky a jednotky požární ochrany.

Vedle Policie České republiky působí v řadě obcí a měst též **obecní či městská policie**,⁴⁴⁷ kterou si mohou obce či města zřídit pro účely zabezpečení záležitostí veřejného pořádku v rámci své působnosti, a to obecně závaznou vyhláškou. Jde pak o zvláštní ozbrojenou složku nikoli státu, ale příslušné jednotky územní samosprávy (veřejnoprávní korporace), tedy obce či města.

⁴³⁸ Srov. § 1 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁴³⁹ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, v platném znění.

⁴⁴⁰ Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění.

⁴⁴¹ Zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon, v platném znění.

⁴⁴² Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, v platném znění.

⁴⁴³ Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR, v platném znění, zákon č. 154/1994 Sb., o bezpečnostní informační službě, v platném znění.

⁴⁴⁴ Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů, v platném znění.

⁴⁴⁵ Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, v platném znění.

⁴⁴⁶ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, v platném znění.

⁴⁴⁷ Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, v platném znění.

17.3 Rozhodování Parlamentu a vlády podle čl. 43 Ústavy

V souvislosti s bezpečností státu jsou Parlamentu a vládě svěřeny některé klíčové „bezpečnostní“ rozhodovací pravomoci v čl. 43 Ústavy. Rozhodující roli zde má Parlament jakožto přímo volený zastupitelský orgán, neboť „bezpečnostní pravomoci“ se dotýkají otázek suverenity státu a jeho územní výsosti. V přesně stanovených případech (srov. níže) jsou „bezpečnostní pravomoci“ svěřeny i vládě, ovšem vždy s kontrolou Parlamentu, která spočívá v možnosti rozhodnutí vlády zrušit.

a) *Parlament*

Parlamentu Ústava svěřuje rozhodování o

- **účasti České republiky v obranných systémech** mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem,
- **vyslání ozbrojených sil České republiky mimo území České republiky,**
- **pobytu ozbrojených sil jiných států na území České republiky.**

S ohledem na důležitost uvedených rozhodnutí je potřeba, aby se na něm shodly obě komory Parlamentu, a to absolutní většinou hlasů. K přijetí uvedených usnesení je tedy třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců a nadpoloviční většiny všech senátorů (čl. 39 odst. 3 Ústavy). V době, kdy je Poslanecká sněmovna rozpuštěna, je k uvedeným rozhodnutím příslušný sám Senát (čl. 11 ÚZB).

b) *Vláda*

S ohledem na potřebu rychlého a pružného rozhodování postačí **souhlas vlády s vysláním ozbrojených sil České republiky mimo území České republiky či pobytem ozbrojených sil jiných států na území České republiky,** ale jen tehdy (čl. 43 odst. 4 Ústavy), jde-li o

- **plnění závazků z mezinárodních smluv o společné obraně** proti napadení, nebo
- **účast na mírových operacích** podle rozhodnutí mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem, a to se souhlasem přijímajícího státu, nebo
- **účast na záchranných pracích** při živelních pohromách, průmyslových nebo ekologických haváriích.

Vláda je navíc časově limitována, neboť má možnost s vysláním českých ozbrojených sil mimo naše území či pobytem cizích ozbrojených sil na našem území souhlasit **nejdéle na dobu 60 dnů**. V případě potřeby překročení této doby by již musel být dán souhlas Parlamentu.

Dále vláda dle čl. 43 odst. 5 Ústavy (v těchto případech již Ústava žádné doplňující podmínky ani časová omezení nestanoví) rozhoduje o

- **průjezdu** ozbrojených sil jiných států přes území České republiky nebo o jejich **přeletu** nad územím České republiky,
- účasti ozbrojených sil České republiky na vojenských **cvičeních** mimo území České republiky a o účasti ozbrojených sil jiných států na vojenských cvičeních na území České republiky.

Všechna výše uvedená rozhodnutí moci výkonné však spadají pod **kontrolní působnost moci zákonodárné**, neboť o všech těchto svých rozhodnutích informuje vláda neprodleně obě komory Parlamentu. Parlament může rozhodnutí vlády zrušit nesouhlasným usnesením alespoň jedné z komor přijatým nadpoloviční většinou všech členů dané komory (čl. 43 odst. 6).

Kontrolní role Parlamentu je však fakticky zeslabena tím, že komory Parlamentu se nemusejí stihnout sejít v takové době, ve které bude možno rozhodnutí vlády zrušit ještě předtím, než nastanou jeho důsledky (preventivní kontrola). Řadu rozhodnutí vlády (zejména souhlas s přeletem či průjezdem) tak může Parlament fakticky přezkoumat a případně zrušit až ve chvíli, kdy již k příslušnému přeletu či průjezdu ozbrojených sil došlo, čímž je kontrolní pozice Parlamentu fakticky výrazně zeslabena. Ústava se snaží tomuto oslabení parlamentní kontroly čelit povinností vlády informovat obě komory Parlamentu neprodleně, přesto však v případě, že obě komory právě nezasedají, je preventivní kontrola z časového hlediska obtížně uskutečnitelná.

17.4 Mimořádné stavy dle ÚZB

V ústavním systému České republiky rozeznáváme podle ÚZB tři mimořádné stavy, které se liší v důvodech jejich vyhlášení, ve způsobu jejich vyhlášení, v územním rozsahu vyhlášení i v možných právních důsledcích.

17.4.1 Vyhlášení a účinnost rozhodnutí o mimořádném stavu

Rozhodnutí o mimořádném stavu se dle čl. 12 ÚZB vyhláší „jako zákon“ (tj. ve Sbírce zákonů) a navíc se zveřejňuje v hromadných sdělovacích

prostředcích.⁴⁴⁸ Účinnosti nabývá rozhodnutí okamžikem, který se v něm stanoví. Tento okamžik může s ohledem na potřebu okamžitého řešení situace i předcházet faktickému vyhotovení a rozeslání Sbírký zákonů, tedy okamžiku formálního vyhlášení rozhodnutí ve Sbírce zákonů.

Ústavodárce tak tímto uznává zásadní dopad mediálních sdělení na obyvatelstvo státu, neboť o vyhlášení mimořádného stavu se většina obyvatel dozví právě z médií, nikoli ze Sbírky zákonů. Ústavní konstrukce vychází z toho, že v některých případech (či přesněji časových úsecích) musí být informační funkce Sbírky zákonů⁴⁴⁹ zcela nahrazena sdělovacími prostředky.⁴⁵⁰

17.4.2 Nouzový stav

Nouzový stav se dle čl. 5 ÚZB vyhláší v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost.

Pro možnost vyhlášení nouzového stavu tedy musí být splněny dvě klíčové podmínky:

1. musí dle existovat **nebezpečí**, které je v čl. 5 ÚZB vymezeno demonstrativně („nebo jiného nebezpečí“) a
2. zároveň dané nebezpečí musí **ohrožovat významné veřejné hodnoty** či statky (životy, zdraví, majetkové hodnoty, vnitřní pořádek, bezpečnost), a to **ve značném rozsahu**.

⁴⁴⁸ Jak uvádí důvodová zpráva k původnímu čl. 10 návrhu zákona o bezpečnosti (PS PČR, II. volební období, 1997, tisk č. 282), „rozhodnutí o nouzovém stavu, stavu ohrožení státu a válečném stavu se doporučuje zveřejňovat v hromadných sdělovacích prostředcích (např. rozhlas a televize) z důvodů potřeby okamžité informovanosti všech subjektů, které se podílejí na zajišťování bezpečnosti státu, a z důvodů realizace mimořádných opatření. Kromě toho se doporučuje vyhlášovat všechna tato rozhodnutí v úřední Sbírce zákonů obdobně, jako se vyhláší zákony, a to zejména pro účely pozdějších náhrad a kompenzací“.

⁴⁴⁹ Lze rozlišovat informační, evidenční a normotvornou funkci Sbírky zákonů (bliže srov. FILIP, J. *Ústavní právo*. I. díl, Doplněk, 2003, s. 291–292).

⁴⁵⁰ Dochází tím sice k formálnímu zpochybnění principu právní jistoty (zákaz retroaktivity), ale s ohledem na akutní nebezpečí vyplývající z mimořádného stavu a z něj plynoucí potřeby okamžité informovanosti či též s ohledem na možné problémy s distribucí Sbírky zákonů je možno takovouto úpravu v právním státě akceptovat. Jako příklad lze uvést v souvislosti s povodněmi v roce 2002 vydané rozhodnutí předsedy vlády č. 373/2002 Sb., o vyhlášení nouzového stavu. Ačkoli byl tento stav vyhlášen od 12. srpna od 18.00 hod, bylo toto rozhodnutí publikováno ve Sbírce zákonů až 13. srpna (tj. v den rozeslání částky č. 131).

Jakákoli havárie či živelní pohroma tak sama o sobě nebude důvodem k vyhlášení nouzového stavu, nebude-li zároveň konstatováno výše uvedené kvalifikované ohrožení vymezených důležitých zájmů. Výslovně ÚZB vylučuje (čl. 5 odst. 2 ÚZB), aby za ono ohrožení (zde nejspíše majetkových hodnot) byla považována „stávka vedená na ochranu práv a oprávněných hospodářských a sociálních zájmů“. Z tohoto důvodu proto nelze nouzový stav vyhlásit, i kdyby tato případná stávka jinak naplňovala podmínky vyhlášení nouzového stavu (např. ohrožení majetkových hodnot). Ústavodárce zde tak posílil ochranu ústavně zaručeného práva na stávku ve smyslu čl. 27 Listiny.

Nouzový stav **vyhlašuje vláda**. Je-li nebezpečí z prodlení, může vyhlásit nouzový stav **předseda vlády**. Jeho rozhodnutí je vláda povinna do 24 hodin od vyhlášení schválit nebo zrušit.⁴⁵¹

Rozhodnutí však není s konečnou platností ponecháno moci výkonné, vláda je povinna o vyhlášení nouzového stavu neprodleně informovat Poslaneckou sněmovnu. Spolu s vyhlášením nouzového stavu jsou totiž omezoována práva a ukládány povinnosti (viz dále), což nemůže být ponecháno pouze v kompetenci moci výkonné. V praxi však nebývá omezení práv či ukládání povinností stanoveno vždy přímo v samotném rozhodnutí o vyhlášení nouzového stavu, ale je obsaženo až v navazujících krizových opatřeních vlády. Tato praxe byla uplatňována zejména v době pandemie covidu-19 v letech 2020–2021 (vzhledem k rozsahu krizových opatření a jejich častým změnám) a je Ústavním soudem akceptována (srov. dále). Zároveň však již samotné vyhlášení nouzového stavu i bez dalších navazujících krizových opatření může vést k právním důsledkům pro jednotlivce např. v podobě zpřísnování sankcí (uplatnění kvalifikované skutkové podstaty) u určitých deliktů⁴⁵² či naopak usnadněním některých zásahů do práv jednotlivců v zájmu rychlejšího a pružnějšího fungování státního mechanismu.⁴⁵³

⁴⁵¹ Srov. např. usnesení vlády č. 375/2002 Sb., o schválení rozhodnutí předsedy vlády o vyhlášení nouzového stavu.

⁴⁵² Na řadě míst trestní zákoník zpřísnuje sankce, dojde-li ke spáchání trestného činu „za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“, popř. situacích či stavech vymezených újeji (např. jen za válečného stavu). K jeho aplikaci vyžadující též věcnou souvislost se spáchaných trestným činem (nepostačí tedy, že trestný čin byl spáchán v době mimořádného stavu) srov. rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 110/2021, resp. náleze Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 767/21.

⁴⁵³ Např. zmírnění požadavků na přístup k utajovaným informacím ve smyslu § 60 zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.

Poslanecká sněmovna je v rámci své kontrolní role oprávněna vyhlásení nouzového stavu zrušit. Svěření pravomoci vyhlášení nouzového stavu vládě (popř. výjimečně předsedovi vlády), tedy exekutivě, je dáno potřebou umožnit co možná nejrychlejší reakci na nepředvídatelné situace (povodně, vichřice, sněhové kalamity, ekologické havárie či jiná nebezpečí), kdy řešení nesnese odkladu. Naopak moci zákonodárné (zde Poslanecká sněmovna) je ponechána, s ohledem na možnost ukládání povinností či omezování práv ze strany exekutivy, funkce kontrolní s možností vyhlášený nouzový stav zrušit.⁴⁵⁴

V **rozhodnutí o vyhlášení** nouzového stavu musí být uvedeny důvody vyhlášení, doba, na kterou byl stav vyhlášen, a území, pro které byl vyhlášen.⁴⁵⁵

Pokud jde o **územní rozsah**, je možno nouzový stav vyhlásit buď pro omezené území státu, nebo pro celé území státu. Územní rozsah nouzového stavu závisí na územním rozsahu existujícího nebezpečí a ohrožení, i když je nemusí přesně územně kopírovat. Zpravidla budou při vymezení území nouzového stavu využity některé z existujících územních jednotek (typicky hranice okresů či krajů). Rozsah území, na kterém je vyhlášen nouzový stav, by neměl být větší, než je pro dosažení účelu vyhlášení nouzového stavu nezbytně nutné. Vzhledem k omezování práv a ukládání povinností souvisejících s nouzovým stavem je potřeba respektovat princip minimalizace zásahu do ústavně zaručených práv, a to nejen z hlediska intenzity zásahu, nýbrž i z hlediska územního rozsahu oněch omezení.⁴⁵⁶

Pokud jde o **časový aspekt**, lze nouzový stav vyhlásit nejdéle na dobu 30 dnů. Uplynutím stanovené doby nouzový stav končí. Trvají-li však důvody, pro které byl nouzový stav vyhlášen, může vláda uvedenou dobu

⁴⁵⁴ Srov. usnesení Poslanecké sněmovny č. 84/2021 Sb., o zrušení nouzového stavu.

⁴⁵⁵ Srov. např. rozhodnutí předsedy vlády č. 373/2002 Sb., o vyhlášení nouzového stavu pro území hlavního města Prahy, Středočeského kraje, Jihočeského kraje, Plzeňského kraje a Karlovarského kraje z důvodu značného rozsahu ohrožení životů, zdraví a majetku v důsledku rozsáhlých povodní na dobu od 18.00 hodin dne 12. srpna 2002 do 24 hodin dne 22. srpna 2002.

⁴⁵⁶ Zatímco například v rozhodnutí č. 121/2006 Sb. či rozhodnutí č. 373/2002 Sb. bylo území nouzového stavu vymezeno pouze hranicemi samosprávných krajů, v rozhodnutí č. 11/2007 Sb. již bylo území nouzového stavu v některých krajích omezeno pouze na vybrané okresy. Naopak nouzové stavy vyhlášené kvůli pandemii covid-19 měly celostátní charakter z důvodu globální povahy pandemie. Prvním bylo usnesení vlády č. 69/2020 Sb. Podobně celostátní charakter mělo vyhlášení nouzového stavu „z důvodu nutnosti reagovat na migrační vlnu velkého rozsahu na území České republiky“, reagující na migraci z Ukrajiny po napadení Ruskou federací (č. 43/2022 Sb.).

prodloužit, nejvýše však na zmíněných celkových 30 dnů.⁴⁵⁷ Má-li být však překročena celková třicetidenní doba pro trvání nouzového stavu, je možné jeho prodloužení pouze po předchozím souhlasu Poslanecké sněmovny. Ačkoli to ÚZB výslovně neuvádí, je žádoucí čl. 6 odst. 2 ÚZB vykládat tak, že i v případě prodloužení nouzového stavu je nutno vždy dodržovat maximální celkovou dobu 30 dnů, čím se zajišťuje periodická kontrola vlády Poslaneckou sněmovnou v podobě periodického předběžného souhlasu s každým dalším prodloužením nouzového stavu. Naopak pokud důvody pro vyhlášení nouzového stavu pominuly dříve, zruší vláda (popř. Poslanecká sněmovna) nouzový stav i před uplynutím původně vymezené doby trvání.⁴⁵⁸ V době, kdy je Poslanecká sněmovna rozpuštěna, přísluší rozhodnout o prodloužení nebo o zrušení nouzového stavu Senátu (čl. 11 ÚZB).

17.4.3 Stav ohrožení státu

Stav ohrožení státu je dle čl. 7 ÚZB vyhlášen v situaci, kdy je **bezprostředně ohrožena svrchovanost státu nebo územní celistvost státu** anebo jeho **demokratické základy**. Vyhlášení stavu ohrožení státu tedy může být reakcí jak na vnější ohrožení vojenského charakteru (nikoli přímo napadení), tak i na nebezpečí pocházející zevnitř státu (snaha o odtržení části území, riziko občanské války, ohrožení demokracie nebezpečím nástupu totalitní moci apod.), popř. kombinací všech vyjmenovaných faktorů.

Stav ohrožení státu **vyhlašuje Parlament**, a to **na návrh vlády**. Pro vyhlášení stavu ohrožení státu je potřeba, aby se pro dané usnesení vyslovila nadpoloviční většina všech poslanců a nadpoloviční většina všech senátorů (čl. 7 odst. 2 ÚZB). V době, kdy je Poslanecká sněmovna rozpuštěna, přísluší rozhodnout o vyhlášení stavu ohrožení státu samotnému Senátu (čl. 11 ÚZB).

Podobně jako nouzový stav i stav ohrožení státu je možné vyhlásit pro **omezené nebo pro celé území** státu v závislosti na typu ohrožení.

17.4.4 Válečný stav

Válečný stav je možno vyhlásit ze dvou důvodů, a to

1. je-li Česká republika **napadena** nebo
2. je-li třeba plnit mezinárodní smluvní **závazky o společné obraně proti napadení**.

⁴⁵⁷ Srov. např. rozhodnutí vlády 385/2002 Sb., o prodloužení nouzového stavu pro území hlavního města Prahy, Středočeského kraje, Jihočeského kraje, Plzeňského kraje a Ústeckého kraje.

⁴⁵⁸ Srov. rozhodnutí vlády č. 383/2002 Sb., o zrušení nouzového stavu pro území Karlovarského kraje.